

Irsko do kapsy

Základní přehled informací
o irské politice, ekonomice a kultuře

An Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála
Department of Foreign Affairs and Trade

The Fun Starts Here
**DISCOVER
IRELAND.IE**

Obsah

Tato publikace nabízí základní informace o irské politice, ekonomice a kultuře. I když vzhledem ke svému rozsahu nedokáže zachytit život v Irsku ze všech úhlů, věříme, že vám přinese zajímavé poznatky o této zemi i jejích obyvatelích.

Irský stát	3
Dějiny	9
Krajina a obyvatelstvo	13
Ekonomika	17
Sociální služby	27
Severní Irsko	31
Mezinárodní vztahy	37
Umění a kultura	43

Irský stát

Název státu

Podle irské ústavy zní název státu Éire, v angličtině pak *Ireland*, česky *Irsko*.

Irský ostrov

Irský ostrov má v geografickém smyslu dvě části. První z nich je suverénní, nezávislý stát Irsko, který je rozdělen do 26 hrabství. Druhou pak je Severní Irsko, tvořené šesti hrabstvími v severovýchodní části ostrova, jehož nejvyššími orgány jsou Výkonný výbor (*Executive*) a Shromáždění (*Assembly*), které vznikly na základě tzv. Dohody z Velkého pátku (*Good Friday Agreement*).

Jazyk

Článek 8 irské ústavy uvádí:

- 1 Hlavním úředním jazykem je jazyk irský jakožto jazyk národní.
- 2 Druhým úředním jazykem je jazyk anglický.

Vlajka

Národní vlajku tvoří tři barevné pruhy – zelený, bílý a oranžový.

Státní znak

Již od středověku je za oficiální symbol či erb Irska považována harfa. Tento heraldický znak používají vláda, vládní agentury a jejich zástupci jak doma, tak i v zahraničí. Je vyobrazen na státní pečeti úřadu prezidenta a na irských euromincích.

Státní hymna

Irskou státní hymnou je píseň *Amhrán na bhFiann* (anglicky *The Soldier's Song*, česky *Píseň vojáka*).

Státní svátek – Den svatého Patrika

Každý rok 17. března slaví Irsko svůj nejvýznamnější svátek, Den svatého Patrika. Legenda praví, že svatý Patrik při šíření křesťanství v Irsku vysvětloval principy této víry s použitím motivu trojlístku, který se poté stal symbolem celé země.

Online

Festival Dne sv. Patrika:

www.stpatricksdays.ie

Vláda

Irský stát funguje na principech parlamentní demokracie. Jeho právní systém tvoří tzv. zvykové právo (*common law*) a právní předpisy přijaté irským parlamentem (*Oireachtas*) v souladu s ústavou. V Irsku rovněž platí nařízení a směrnice Evropské unie.

Způsob řízení státu, pravomoci a úloha prezidenta, obou komor parlamentu *Oireachtas* a vlády jsou dány ústavou. Ústava rovněž upravuje strukturu a pravomoci soudů a definuje základní občanská práva. Tato práva jsou rozdělena do pěti oblastí: osobní práva, rodina, vzdělání, soukromý majetek a náboženství.

Parlamentní prostory, Leinster House

V čele státu stojí prezident, který je volen v přímé volbě.

Irsko má patnáct ministerstev, z nichž každé je řízeno ministrem. Všichni ministři společně pak tvoří vládu, která je nejvyšším orgánem výkonné moci a zodpovídá se parlamentu, irsky *Dáil*. Předseda vlády se nazývá *Taoiseach*, místopředseda vlády pak *Tánaiste*.

Parlament tvoří dvě komory: *Dáil Éireann* (poslanecká sněmovna) a *Seanad Éireann* (senát). *Dáil* má 166 poslanců, nazývaných *Teachtaí Dála* (TD). Poslanci jsou voleni systémem poměrného zastoupení na základě všeobecného hlasovacího práva, přičemž volby se konají minimálně jednou za pět let. Ze všeobecných voleb postoupily do parlamentu *Dáil* v roce 2011 tyto hlavní politické strany: *Fine Gael*, Labouristická strana (*Labour Party*), *Fianna Fáil* a *Sinn Féin*.

V senátu *Seanad* zasedá 60 senátorů, z nichž jedenáct nominuje premiér *Taoiseach* a ostatní volí odborné komise a absolventi univerzit. *Seanad* je oprávněn iniciovat či předkládat změny právních předpisů (s výjimkou finančních zákonů), avšak *Dáil* má pravomoc takové novely či legislativní návrhy zamítnout.

Online

Vláda Irska:	www.irlgov.ie
Prezident Irska:	www.president.ie
Fine Gael:	www.finegael.ie
Labouristická strana:	www.labour.ie
Fianna Fáil:	www.fiannafail.ie
Sinn Féin:	www.sinnfein.ie
Irská státní tisková agentura:	www.merriionstreet.ie

6 Místní samospráva

Systém místní samosprávy tvoří v Irsku celkem 114 orgánů. V současné době však probíhá reforma, která má za cíl jejich počet výrazně snížit.

Do působnosti místní samosprávy spadají tyto oblasti: bytová a stavební problematika, pozemní doprava a bezpečnost silničního provozu, vodovody a kanalizace, územní rozvoj, ochrana životního prostředí a odpadové hospodářství, kultura a volný čas, školství, zdravotnictví, sociální zabezpečení a nejrůznější služby.

Financování místní samosprávy je zajišťováno částečně ze státních a částečně z lokálních zdrojů.

Online

Ministerstvo životního prostředí, obcí a místní samosprávy:

www.environ.ie

Soudy

Irské právo vychází z tzv. *common law* a následně přijatých právních předpisů a dále z ústavy z roku 1937. Podle ústavy jsou veřejným výkonem spravedlnosti pověřeny soudy, které jsou zřizovány v souladu se zákonem. Soudce jmenuje na návrh vlády prezident.

Budova Four Courts, Dublin

Online

Ministerstvo spravedlnosti a rovnosti:

www.justice.ie

Informace o irském soudnictví:

www.courts.ie

Úřad ředitele státního zastupitelství:

www.dppireland.ie

Úřad nejvyššího státního zástupce:

www.attorneygeneral.ie

Por. Stephen Byrne v Ugandě v rámci účasti na výcvikové misi EU v Somálsku.

Policejní a obranné složky

Irský státní policejní sbor, *An Garda Síochána*, vznikl v roce 1922. Celkovou koncepci, řízení a dohled nad policií má na starosti komisař jmenovaný vládou, který je vázán předpisy vydanými ministrem spravedlnosti a rovnosti.

Až na několik specializovaných jednotek není *An Garda Síochána* ozbrojenou složkou. Od roku 1989 se účastnila řady misí OSN na celém světě. Působila rovněž pod vlajkou EU, naposledy v Kosovu a Afghánistánu, a v roli pozorovatele se rovněž podílela na volbách v Jižní Africe či Palestině.

Irsko má dále trvalé obranné síly, které zahrnují armádu, námořnictvo a letectvo a působí pod záštitou ministerstva obrany. Úkolem tohoto ministerstva je rovněž všeobecné plánování, organizace a koordinace civilní obrany. Účast v armádě je dobrovolná. Obranné síly mají rozsáhlé zkušenosti s působením ve funkci mírových jednotek a od roku 1958 se pod mandátem OSN zapojily do řady mírových operací OSN, EU a NATO na celém světě. Naposledy se osvědčily v Libérii (kde působily jako jednotka rychlé reakce v rámci mírové operace UNMIL), v Čadu (kde byl celkovým velením mise pověřen generálporučík Pat Nash z Irska) a v Libanonu (kde v současné době v rámci jednotek UNIFIL slouží více než 350 irských mužů a žen).

Online

Ministerstvo spravedlnosti a rovnosti:	www.justice.ie
Garda Síochána (irská policie):	www.garda.ie
Policejní ombudsman:	www.gardaombudsman.ie
Ministerstvo obrany:	www.defence.ie
Irské obranné síly:	www.military.ie

Počátky irského osídlení sahají do období před přibližně 7 000 lety. Od té doby země zažila nespočet nájездů a vpádů, jejichž výsledkem je pestrá směsice obyvatelstva a tradic. Do konce 6. století př. n. l. ostrov kulturně a jazykově sjednotili Keltové. V 5. století se v zemi prosadilo křesťanství, jehož rozšíření je tradičně připisováno sv. Patrikovi. V 9. a 10. století se Irsko stalo cílem vikingských nájездů, které významně přispěly k rozvoji obchodu, a to zejména v Dublinu, Waterfordu a Corku.

Dvanácté století je charakterizováno příchodem Normanů, kteří se již dříve usadili v Anglii a Walesu. Rychle ovládli značnou část Irska, jež se poté dostalo pod nadvládu anglického krále.

Proti anglické koruně proběhla v Irsku celá řada povstání, nakonec se jí však v roce 1603 musela podřídit i poslední galská bašta, Ulster. V dalších letech probíhala kolonizace Ulsteru, která do této provincie přivedla množství obyvatel z Anglie a Skotska. To trvale ovlivnilo její náboženský a politický charakter.

V průběhu 17. století opět docházelo ke střetům, přičemž boj o nadvládu nad Irskem ukončily až bitvy u Boyne (1690) a u Aughrimu (1691). Velké množství poražených irských vůdců i jejich stoupenců (označovaných jako „Divoké husy“) poté Irsko opustilo a vydalo se na vojenskou, kněžskou či obchodní dráhu v kontinentální Evropě. Jejich dědictví je patrné dodnes. Politické moci i vlastnictví pozemků v Irsku se zmocnili protestanti náležející ke státní církvi, zatímco katolíci byli zákonem diskriminováni.

18. století

V 18. století zaznamenalo Irsko prudký hospodářský rozmach. Velice se dařilo plátenictví, obzvláště v Ulsteru, přičemž hlavním vývozním artiklem byla především irská vlna, hovězí a vepřové maso a máslo. Vládnoucí protestanti se začali považovat za irský národ a postupně vybudovali silnou parlamentní tradici, která se pro Irsko stala typickou.

Od 60. let 18. století narůstaly rozpory mezi Británií a jejími koloniemi v Severní Americe. V souvislosti s tím se v Irsku začalo rozvíjet radikální vlastenectví, což nakonec pod vlivem francouzské revoluce vedlo k založení Společnosti irské jednoty (*Society of United Irishmen*). Roku 1798 následně v Irsku došlo

- 10 pod vedením Irské jednoty k povstání, které bylo potlačeno, a na základě Zákona o unii (*Act of Union*) z roku 1800 vznikla mezi Británií a Irskem úplná parlamentní unie.

Počátek 19. století byl charakterizován úsilím o emancipaci katolíků, kteří pod vedením Daniela O'Connella získali v roce 1829 právo zasedat v parlamentu. Poté následovala řada pokusů o reformu či zrušení unie mezi Velkou Británií a Irskem.

Koncem 40. let 19. století došlo několik let po sobě k velké neúrodě brambor, což vyústilo v obrovský hladomor. Ten měl za následek smrt milionu obyvatel, přičemž další milion lidí byl nucen Irsko opustit. Do roku 1856 tak počet obyvatel poklesl o více než čtvrtinu – z 8 na méně než 6 milionů – a i nadále se snižoval, neboť pro emigraci se postupně rozhodovalo stále více obyvatel. Velký hladomor měl také značné politické důsledky. Posílil zájem irských voličů o to, aby si mohli sami vládnout a odkoupit si půdu, na níž hospodařili.

Otázka autonomie, tzv. „*Home Rule*“, však stále ještě nebyla vyřešena. V 80. letech 19. století se Irské parlamentní straně pod vedením Charlese Stewarta Parnella podařilo dosáhnout toho, že se otázka irské samostatnosti stala ústředním tématem britské politiky. V roce 1886 pak omezenou formu autonomie Irska podpořila Liberální strana v čele s W. E. Gladstonem.

Možnost získání autonomie však zmobilizovala unionisty v Irsku, kteří byli převážně protestantského vyznání a měli v provincii Ulster mírnou většinu. Společně s anglickými spojenci, kteří se obávali, že by irská autonomie vedla k rozpadu impéria, se unionisté rozhodli jejímu schválení zabránit. Zákon o autonomii (*Home Rule Bill*) byl v roce 1914 nakonec přece jen schválen, avšak jeho naplnění zabránilo vypuknutí 1. světové války.

Cesta k nezávislosti

V roce 1916 byla v Dublinu vyhlášena republika. V souvislosti s tím došlo k ozbrojenému povstání, které však mělo zpočátku jen malou podporu veřejnosti a bylo potlačeno. Jeho stoupenci nicméně využili jednak veřejného rozhořčení, které vyvolala poprava povstaleckých vůdců, a také odporu proti zavedení branné povinnosti v Irsku v rámci 1. světové války. Nakonec se jim v roce 1918 podařilo Irskou parlamentní stranu porazit ve všeobecných volbách.

Strana *Sinn Féin* („My sami“), jež ve volbách zvítězila, poté založila první *Dáil* (parlament). Následovala válka za národní nezávislost, kterou v roce 1921 ukončilo uzavření Anglo-irské smlouvy (*Anglo-Irish Treaty*). V této době již

V roce 1916 došlo k vyhlášení republiky.

bylo na severovýchodě Ulsteru ustaveno Severní Irsko, složené z šesti hrabství, v nichž měli unionisté přibližně dvoutřetinovou většinu. Zbývajících 26 hrabství na základě Anglo-irské smlouvy vytvořilo Svobodný irský stát, který získal statut dominia Britského impéria. Po jeho vzniku došlo ke krátké občanské válce mezi obyvateli, kteří smlouvu uznávali jako efektivní formu autonomie, a stoupenci plnohodnotné republiky. Tato občanská válka ovlivnila postoje lidí a určila jejich politické smýšlení na další desítky let.

11

V čele první vlády nového státu stanul W. T. Cosgrave ze strany *Cumann na nGaedheal*, která se později přejmenovala na *Fine Gael*. Od 30. let 20. století dále pak byla po desítky let hlavní stranou irské politické scény *Fianna Fáil*, kterou v roce 1926 založil Eamon de Valera.

První dvě dekády po získání nezávislosti v roce 1922 se odehrávaly ve znamení konsolidace státních institucí a budování tradice politické stability. Poslední formální spojení s Británií přetřela ústava z roku 1937 a Zákon o republice Irsko (*Republic of Ireland Act*) přijatý v roce 1948. Během 2. světové války zůstalo Irsko neutrální.

V roce 1955 bylo Irsko přijato do OSN a roku 1973 se stalo členem dnešní Evropské unie. Nová politika zaměřená na ekonomický rozvoj vedla k výraznému a rychlému hospodářskému růstu.

Online

Irský národní archiv:	www.nationalarchives.ie
Dokumenty o irské zahraniční politice:	www.difp.ie
Dějiny Irska:	www.historyireland.com

Krajina a obyvatelstvo

Irsko je ostrov v severozápadní Evropě, jehož střed tvoří nížina s vápencovým podložím, která místy přechází v kopcovitý reliéf. Pobřeží pak lemují několik horských vrcholů. Horské masivy v jižní části ostrova, oddělené vápencovými říčními údolím, jsou ze starého červeného pískovce. V ostatních oblastech převažuje žula, s výjimkou severovýchodu, pro nějž je typický čedič. Centrální planinu pokrývají ledovcové nánosy jílu a písku, avšak najdeme zde i nízké pahorkatiny, rozsáhlé slatiny a mnoho jezer.

Zeměpisná délka	5,5° a 10,5° z.d.	
Zeměpisná šířka	51,5° a 55,5° s.š.	
Celková rozloha	84 421 km ² (Irsko 70 282 km ² ; Severní Irsko 14 139 km ²)	
Délka pobřeží	3 171 km	
Nejvyšší hora	Carrantuohill	1 041 m
Nejdelší řeka	Shannon	340 km
Největší jezero	Lough Neagh	396 km ²
Nejvyšší vodopád	Powerscourt	122 m

Podnebí

Irsko má mírné klima, ovlivněné Golským proudem. Vanou zde především jihozápadní větry.

Nejchladnějšími měsíci v roce jsou leden a únor s průměrnou denní teplotou vzduchu od 4 °C do 7 °C. Nejtepleji je naopak v červenci a v srpnu, kdy průměrné teploty dosahují 14 °C až 16 °C.

V nízko položených oblastech se průměrný roční úhrn srážek pohybuje mezi 800 mm a 1 200 mm, v horských polohách však může přesahovat i 2 000 mm.

Flóra a fauna

Irsko se od evropské pevniny oddělilo po skončení poslední doby ledové, a proto má ostrov méně bohatou flóru a faunu než zbytek Evropy. Původní lesy již byly na většině území vykáceny. V Irsku se nachází přes 400 tzv. Evropsky významných lokalit (EVL) chráněných podle evropské směrnice o stanovištích.

Působivý příklad vlivu zalednění na krajinu představuje Burren v hrabství Clare, pustá oblast, která se vyznačuje charakteristickým povrchem z uhelného vápence a je porostlá arktickými a vysokohorskými rostlinami.

Irsko je známé výskytem kolonií mořského ptactva a stěhovavého vodního ptactva. Velké množství ptáků sem na jaře a na podzim přilétá z Islandu a Grónska. V irských řekách a jezerech se vyskytují nejrozličnější druhy ryb. Savci žijící v Irsku jsou podobní těm, kteří se vyskytují v ostatních částech Evropy s mírným podnebím. Pokud jde o obojživelníky, nalezneme v Irsku vždy po jednom zástupci z rodu žab, ropuch a čolků. Hadi se v Irsku nevyskytují a jediným zde žijícím plazem je obyčejná ještěrka.

Ochranu a péči o přírodu i historické památky má v Irsku na starosti Ministerstvo životního prostředí, obcí a místní samosprávy a Úřad veřejných služeb (*Office of Public Works*).

Burren, hrabství Clare

Obyvatelstvo

Podle posledního sčítání lidu z dubna 2011 má Irsko přes 4,5 milionu obyvatel, což je nejvíce od roku 1861, kdy sčítání lidu proběhlo poprvé. Počet obyvatel v posledních letech prudce vzrostl, a to o celý jeden milion za pouhých 20 let. Irsko se v současné době může pochlubit nejvyšší porodností v rámci EU, která v průměru dosahuje 2,05 dítěte na ženu. Významným demografickým rysem Irska se v posledních letech stala imigrace – mimo Irsko se narodilo 17 % obyvatel. Nejvíce imigrantů v Irsku pochází z Polska, Velké Británie, Litvy, Lotyšska a Nigérie. V poslední době se rovněž po více než deseti letech, kdy v zemi převažovala emigrace, zvýšila emigrace z Irska – v období od dubna 2011 do dubna 2012 ze země odešlo 87 000 lidí.

Online

Irský zeměměřičský úřad:	www.osi.ie
Úřad veřejných služeb:	www.opw.ie
MET eireann (Irská meteorologická služba):	www.met.ie
Irská rada pro kulturní a přírodní dědictví:	www.heritagecouncil.ie
Informační služba v oblasti životního prostředí:	www.enfo.ie
Agentura ochrany životního prostředí:	www.epa.ie
Hlavní statistický úřad:	www.cso.ie

Žáci ze školy v Griffeen Valley.

V letech 1993 až 2007 zažívalo Irsko mimořádný růst a stalo se jednou z nedynamičtějších, nejinovativnějších a nejglobalizovanějších ekonomik na světě. V zemi došlo k významnému rozvoji obchodu a investic.

V roce 2008, částečně i z důvodu otevřenosti své ekonomiky, začalo Irsko pociťovat důsledky globálního ekonomického propadu. Tlak na irské hospodářství významně zesílil, k čemuž přispělo ukončení dlouhého období růstu trhu s nemovitostmi a problémy v bankovním sektoru. To vedlo k recesi a prudkému poklesu ekonomiky.

Irsko řeší aktuální ekonomické obtíže ve spolupráci se svými finančními partnery v rámci Evropské unie a Mezinárodního měnového fondu. V roce 2011 irská ekonomika opět začala růst. Hrubý národní produkt dosáhl v roce 2011 hodnoty 1,4 %, v první polovině roku 2012 pak 0,5 %, přičemž odhad na celý rok 2012 činil 0,9 %. Schodek státního rozpočtu se i nadále rychle snižuje a do roku 2015 by měl klesnout pod 3 %.

Obecně se má za to, že za současným oživením irské ekonomiky stojí vzdělaná a flexibilní pracovní síla a dále vládní opatření zaměřená na zajištění makroekonomické stability a příliv zahraničních investic. Roli hraje i členství v Evropské unii, která se svými téměř 500 miliony obyvatel představuje rozsáhlý trh. Irsko i nadále patří mezi nejotevřenější ekonomiky v rámci zemí OECD, přičemž objem vývozu irského zboží neustále roste – v roce 2011 se zvýšil o 5,1 %, v první polovině roku 2012 pak o 3,8 %. Obzvlášť významně roste export irských potravin, který za pouhé dva roky posílil o 25 %. Díky tomuto příznivému vývoji skončila poprvé po deseti letech platební bilance státu přebytkem.

Inovace, podnikání a investice

Irsku se dlouhodobě daří lákat do země přímé zahraniční investice, a to zejména v oborech, jako jsou informační a komunikační technologie, biovědy, finanční služby či sektor služeb (zákaznický servis, správa obsahu, administrativa). Irsko se profiluje jako „inteligentní ekonomika“, kombinující inovativní přístup a podnikavost s důrazem na prudce se rozvíjející oblasti, jako jsou čisté/zelené technologie, inovace služeb a konvergence. Irsko je rovněž evropským centrem v oboru digitálních médií, neboť zde má své sídlo či kanceláře řada mezinárodních mediálních společností. I přes výzvy, jimž irská ekonomika v současné době čelí,

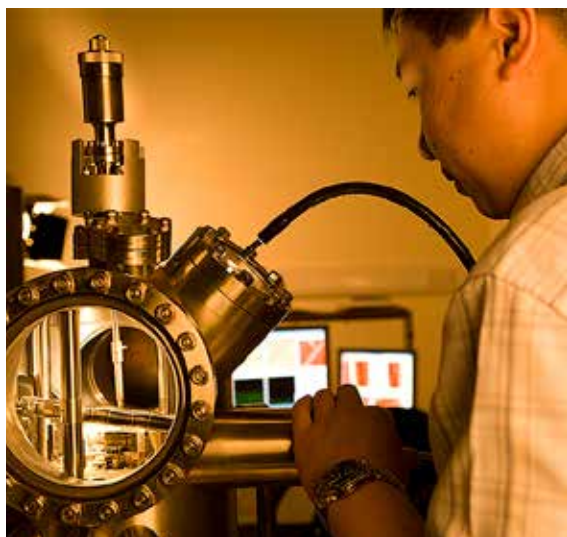
18 je Irsko i nadále mezi zeměmi eurozóny na prvním místě, pokud jde o snadnost podnikání či o dostupnost kvalifikované pracovní síly. Rovněž je druhé na světovém žebříčku přímých zahraničních investic (FDI).

Irské společnosti i nadále rostou a expandují na mezinárodní trhy – v roce 2011 dosáhl objem vývozu ze strany irských firem historického rekordu ve výši 15,2 miliardy EUR a v roce 2012 zaznamenali irští exportéři nejvyšší nárůst čistého počtu pracovních míst od roku 2006. Významný růst a neustálý rozvoj zažívá v Irsku v posledních letech také oblast výzkumu, vývoje a inovací, a to díky značnému zvýšení investic jak ze strany soukromého, tak státního sektoru a daňových pobídek pro firmy. Výzkum a vývoj je klíčovou součástí strategie irské vlády zaměřené na ekonomickou obnovu a zvyšování zaměstnanosti.

Od roku 2000 se výdaje irského státu na výzkum a vývoj – zejména prostřednictvím agentur, jako jsou Science Foundation Ireland, Enterprise Ireland, IDA Ireland či Úřad pro vysoké školství (*Higher Education Authority*) – více než zdvojnásobily na cca 600 miliónů EUR ročně. Státní investice do vývoje měly za následek příliv financí rovněž ze soukromé sféry, a to téměř ve dvojnásobné výši, což přineslo další přibližně 1,1 miliardy EUR. Díky tomu se Irsku podařilo rychle poskočit v mezinárodních žebříčcích hodnotících vědecký výzkum z 36. místa v roce 2003 až do první dvacítky, kam se poprvé probojovalo v roce 2009 a setrvává v ní i nadále.

Naughton Institute, sídlo výzkumného centra CRANN a „galerie vědy“ Science Gallery, Trinity College Dublin.

Výzkumník v centru CRANN, Trinity College Dublin.

Vzdělání je klíčovou součástí irské ekonomiky, která se profiluje jako „znalostní ekonomika“ – denní studium navštěvuje přibližně 1 milion obyvatel. Celkem 37 % obyvatel produktivního věku absolvovalo vzdělání vysokoškolského typu (ve věkové skupině 25–34 let je to dokonce 48 %), což je vysoko nad průměrem zemí OECD.

Rozvoj podnikání, inovací a investic v Irsku podporuje Ministerstvo zahraničních věcí a obchodu a síť velvyslanectví Irska ve spolupráci s řadou státních agentur. Mezi ně patří například Enterprise Ireland, napomáhající rozvoji irského podnikání s mezinárodním potenciálem, či IDA Ireland, jejímž úkolem je přinášet do Irska zahraniční investice a přispívat k jejich dalšímu rozvoji. Dále zde působí organizace Forfás, která poskytuje všeobecné poradenství a zajišťuje koordinaci rozvoje podnikání a vědy, technologií a inovací. Nadace Science Foundation Ireland pak finančně podporuje pracovníky akademického výzkumu a výzkumné týmy, jejichž cílem je přinášet nové poznatky, vyvíjet nejmodernější technologie a rozvíjet konkurenceschopné podnikatelské aktivity v oblasti vědy a technologií.

Dublinský přístav

Čínský viceprezident Si Ťin-pching hovoří k delegátům Irsko-čínského obchodního a investičního fóra, pořádaného v únoru 2012 v Dublinu.

Obchod

Celkový objem irského obchodu v roce 2011 dosáhl cca 304 miliard EUR, přičemž přebytek obchodní bilance překročil 43 miliard EUR. Celkový objem exportu zboží činil 173 miliard EUR, v případě vývozu služeb pak 131 miliard EUR. Mezi zboží, které mělo v rámci obchodu největší zastoupení, patřily organické chemikálie (zejména pro farmaceutický sektor), lékařské a farmaceutické produkty a počítače. V sektoru služeb představují nejvýznamnější obory IT, podpora obchodu, pojišťovnictví a finanční sektor. Hlavními obchodními partnery Irska jsou USA, Velká Británie, Belgie, Německo, Francie, Nizozemsko, Švýcarsko a Japonsko. Rychle se rozvíjí rovněž obchod s dalšími zeměmi, jako jsou Čína, Rusko či Mexiko.

Daň z příjmů právnických osob

Od roku 2003 platí v Irsku daň z příjmů právnických osob ve výši 12,5%. Tato sazba se vztahuje na veškeré příjmy právnických osob z obchodní činnosti, jiné příjmy jsou zdaňovány sazbou ve výši 25%.

Ministerstvo zahraničních věcí a obchodu:	www.dfat.ie
Ministerstvo zaměstnanosti, podnikání a inovací:	www.djei.ie
Forfás (agentura pro podnikání a vědu):	www.forfas.ie
IDA Ireland (agentura pro rozvoj průmyslu):	www.idaireland.com
Enterprise Ireland (agentura pro podporu podnikání):	www.enterprise-ireland.com
Science Foundation Ireland (nadace pro podporu vědy):	www.sfi.ie
Ministerstvo financí:	www.finance.gov.ie
Irská centrální banka:	www.centralbank.ie
Hlavní statistický úřad Irska:	www.cso.ie

Zemědělství

Z celkové rozlohy Irska, která dosahuje přibližně 7 milionů hektarů (17 milionů akrů), je 5 milionů hektarů (12,32 milionu akrů) využíváno pro zemědělské účely včetně lesnictví. Hlavní roli v rámci irského zemědělství hraje chov skotu a výroba mléčných produktů. Mezi nejdůležitější plodiny patří ječmen, pšenice, brambory a houby. Zemědělsko-potravinářský průmysl významným způsobem přispívá k výsledkům irské ekonomiky. Tento sektor tvoří společně s nápojovým průmyslem 7 % hrubého národního produktu Irska, generuje export v hodnotě převyšující 9 miliard EUR a zaměstnává 150 000 lidí.

Velký význam má v této oblasti iniciativa irské potravinářské komory Bord Bia, nazvaná Origin Green, jejímž cílem je vytvořit z Irska světovou jedničku, pokud jde o trvale udržitelný rozvoj. Od zahájení programu v červnu 2012 se do něj zapojilo přibližně 164 firem, které dohromady produkují téměř 60 % potravin a nápojů vyvážených do zahraničí.

- 22 Tyto společnosti nyní ve spolupráci s irskou potravinářskou komorou pracují na plánech udržitelného rozvoje, které stanovují jasné cíle v klíčových oblastech, jako jsou emise, energie, odpady, vodohospodářství, biodiverzita a společenská odpovědnost firem (CSR). Přední irské potravinářské firmy se již zavázaly k dodržování stanovených cílů, jako je například 20procentní snížení spotřeby energií do roku 2015, zavedení sběru dešťové vody do roku 2014 či 30procentní snížení emisí do roku 2020.

Online

Ministerstvo zemědělství, potravinářství a rybolovu:	www.agriculture.gov.ie
Bord Bia (Irská potravinářská komora):	www.bordbia.ie www.origingreen.ie
Teagasc (Úřad pro rozvoj zemědělství a potravinářství):	www.teagasc.ie

Rybolov

Odvětví rybolovu zaměstnává v Irsku přes 11 000 lidí. Z ekonomického i společenského hlediska významně utváří charakter venkovských oblastí a malých měst i vesnic podél irského pobřeží, jehož délka dosahuje 3 171 kilometrů. V roce 2012 dosáhl export ryb, mořských plodů a souvisejících produktů hodnoty 493 milionů EUR, což je o 18 % více než v roce předchozím.

Online

Ministerstvo zemědělství, potravinářství a rybolovu:	www.agriculture.gov.ie
Bord Iascaigh Mhara (agentura pro rozvoj rybolovu):	www.bim.ie

Cestovní ruch

Každoročně Irsko navštíví zhruba 7 milionů turistů, kteří zde utratí přibližně 3,4 miliardy EUR. V oblasti cestovního ruchu pracuje přes 180 000 obyvatel.

V rámci Dohody z Velkého pátku z roku 1998 byla zřízena agentura Tourism Ireland, jejímž úkolem je koordinovat činnost dvou turistických agentur působících na ostrově, Fáilte Ireland a severoirské Northern Ireland Tourist Board.

Na poli cestovního ruchu se Irsko úspěšně soustředí na propagaci tří hlavních témat: irského obyvatelstva, irské kultury a přírodních krás Irska.

Rok 2013 je pro irský cestovní ruch obzvlášť významný, neboť po celý tento rok bude v rámci projektu s názvem *The Gathering* (Setkání) probíhat série akcí na oslavu Irska, jeho obyvatel a všech, kteří mají k Irsku vztah, ať již žijí doma či v zahraničí. *The Gathering Ireland 2013* je projekt, který organizují sami obyvatelé, a k návštěvě a účasti na některé ze souvisejících akcí je po celý rok 2013 srdečně zván každý, kdo je s Irskem jakýmkoli způsobem spojen nebo tuto zemi prostě jen má rád.

Online

Tourism Ireland (agentura pro rozvoj cestovního ruchu)

www.ireland.com

The Gathering

www.thegatheringireland.com

Bryan Dobson a Sharon Ní Bheolaín ve zpravodajském pořadu stanice RTÉ Six One.

Rádio a televize

Státní rozhlas a televizi v Irsku provozuje veřejnoprávní vysílací společnost *Raidió Teilifís Éireann* (RTÉ), která vysílá prostřednictvím dvou televizních a čtyř rozhlasových kanálů a rovněž prostřednictvím řady digitálních kanálů a přes internet. Je financována z licenčních poplatků a prodeje reklamního času. V Irsku dále působí komerční stanice TV3 a množství komerčních rádií, jako je například Today FM či Newstalk.

Irsky hovořící obyvatelé mají k dispozici speciální rozhlasovou stanici *Raidió na Gaeltachta* (provozovanou RTÉ) a nezávislý televizní kanál v irském jazyce TG4.

V roce 2009 vznikl Irský úřad pro rozhlasové a televizní vysílání (*Broadcasting Authority of Ireland, BAI*) jako nezávislý orgán pro regulaci poskytovatelů rozhlasového a televizního vysílání v Irsku. Tento úřad je financován z poplatků, které jsou povinni hradit všichni držitelé licence pro televizní či rozhlasové vysílání v Irsku.

Online

Raidió Teilifís Éireann:	www.rte.ie
TG4:	www.tg4.ie
TV3:	www.tv3.ie
Today FM:	www.todayfm.com
Newstalk:	www.newstalk.ie
Irský úřad pro rozhlasové a televizní vysílání (BAI):	www.bai.ie

Noviny

Noviny v Irsku vycházejí již více než 300 let. V současné době jsou na trhu celostátní deníky, týdeníky i víkendová periodika. Dále si lze vybrat ze zhruba 60 regionálních tiskovin, obvykle týdeníků, a celé řady časopisů na aktuální témata, s ekonomickým či zábavným zaměřením.

Online

The Irish Times:	www.irishtimes.com
Irish Independent:	www.independent.ie
Irish Examiner:	www.irishexaminer.ie
Sunday Business Post:	www.thepost.ie
Sunday Independent:	www.independent.ie
Evening Echo:	www.eecho.ie
Evening Herald:	www.herald.ie
Tisková rada Irska (Press Council of Ireland) (a kancelář tiskového ombudsmana):	www.presscouncil.ie

Sociální služby

27

Školství, zdravotnictví a sociální politika

Povinná školní docházka v Irsku platí pro děti a mládež od 6 do 16 let nebo do absolvování tří let středoškolského studia. V současné době navštěvuje v Irsku přibližně 510 000 žáků přes 3 300 základních škol. Střední školství zahrnuje střední, odborné, komunitní a všeobecně vzdělávací školy. Středoškoláků je v Irsku přes 360 000 a studují na více než 729 školách.

Studenti z dublinské Larkin College v centru organizace Irish Aid.

Vysoké školství

Terciární vzdělání v Irsku nabízí univerzity, technické vysoké školy (*institutes of technology*) a instituce označované jako „*college of education*“. Všechny jsou financovány státem, mají vlastní autonomii a samosprávu. V posledních letech vzniklo několik nezávislých soukromých vysokých škol převážně s ekonomickým zaměřením.

V Irsku je přes 164 000 vysokoškolských studentů denního studia. Po skončení střední školy pokračuje ve studiu téměř polovina mladých lidí, přičemž zhruba 50 procent z nich se účastní programů zakončených vysokoškolským titulem.

Online

Ministerstvo školství:	www.education.ie
Úřad pro vysoké školství (Higher Education Authority):	www.heai.ie

Nemocnice National Maternity Hospital, Holles Street, Dublin

Zdravotnictví

Výdaje na zdravotnictví tvoří v současné době přibližně 27 % výdajů irského státního rozpočtu. Tyto prostředky jsou rozdělovány mezi nemocnice, místní zdravotnická zařízení a zařízení sociálních služeb, ochranná zařízení, psychiatrická zařízení a instituce poskytující služby hendikepovaným.

Centrálním řízením zdravotnictví je pověřeno Ministerstvo zdravotnictví, poskytování služeb má na starosti Státní zdravotní správa (*Health Service Executive, HSE*).

Nízkopříjmovým skupinám obyvatel je zdravotní péče poskytována zdarma. Ostatní obyvatelé mohou za poměrně nízké poplatky využít sítě státních zdravotnických zařízení nebo si zvolit soukromé zdravotní pojištění.

Otázkami péče o děti, vzdělání, soudů pro mladistvé, sociálního zabezpečení a ochrany dětí se zabývá Ministerstvo dětí a mládeže.

Online

Ministerstvo zdravotnictví:	www.doh.ie
Ministerstvo dětí a mládeže:	www.dcy.gov.ie
Státní zdravotní správa (HSE):	www.hse.ie

Sociální ochrana

Systém sociální ochrany zahrnuje veškeré mezinárodně uznávané formy sociální ochrany. Nabízí komplexní spektrum programů sociálního zabezpečení a sociální pomoci – poskytuje finanční podporu nezaměstnaným, seniorům či nemocným.

V rámci tohoto systému je dále poskytována podpora uchazečům o zaměstnání, žadatelům o dávky poskytované zaměstnancům a sociální podpora osobám s nízkou mzdou. Rovněž je zajišťována bezplatná zdravotní péče.

Online

Ministerstvo sociálních věcí:	www.welfare.ie
-------------------------------	--

Severní Irsko

31

Dnešní Severní Irsko je mnohem klidnější než v 80. letech 20. století, kdy byly obnoveny mírové snahy. Dřívější pokusy, například Sunningdalešská dohoda (*Sunningdale Agreement*) v 70. letech 20. století, skončily neúspěchem. Irská vláda dlouhodobě usiluje o realizaci potřebných změn a za tímto účelem do dnešních dnů úzce spolupracuje s britskou vládou a s politickými stranami Severního Irsku.

Současné politické rozdělení irského ostrova je výsledkem Anglo-irské smlouvy (*Anglo-Irish Treaty*) z roku 1921. V letech 1921 až 1972 sice mělo Severní Irsko svoji vládu oddělenou od Westminsteru, ta však byla pod kontrolou unionistické většiny a nacionalisté byli diskriminováni. V roce 1969 byly represivním způsobem potlačeny nenásilné občanské protesty, což vedlo k občanským nepokojům a obnově polovojských organizací.

Začátkem 80. let 20. století začaly irská a britská vláda těsněji spolupracovat s cílem dosáhnout politické dohody přijatelné pro všechny zúčastněné. V listopadu 1985 obě vlády podepsaly Anglo-irskou dohodu (*Anglo-Irish Agreement*), která irské vládě umožnila prezentovat v souvislosti se záležitostmi Severního Irsku vlastní názory a návrhy. Stala se rovněž základem pro společnou snahu obou vlád o nalezení trvalého řešení konfliktu.

V roce 1993 obě vlády vydaly Společnou deklaraci (*Joint Declaration*), která definovala základní body pro zajištění míru a narovnání vztahů v Irsku. Tato deklarace stanovila v souvislosti s ústavním statutem Severního Irsku hlavní principy sebeurčení a souhlasu a umožnila zapojit se do politického procesu rovněž stranám spojovaným s polovojským násilím. V roce 1994 vyhlásily IRA a loajalistické polovojské skupiny zastavení svých aktivit. V prosinci 1995 byl pod vedením amerického senátora George Mitchella zřízen mezinárodní orgán, jehož úkolem bylo nezávisle posoudit otázku odevzdání zbraní polovojskými organizacemi. Tento orgán vydal v roce 1996 příslušnou zprávu, ovšem v únoru téhož roku oznámila IRA ukončení příměří a obnovila násilí.

V průběhu roku 1996 byla pod vedením senátora Mitchella zahájena mnohostranná jednání za účasti irské a britské vlády a všech stran zvolených v Severním Irsku. Z rozhovorů byla vyloučena strana Sinn Féin, a to až do roku 1997, kdy IRA opět vyhlásila příměří. Tyto rozhovory vyvrcholily v dubnu 1998 tzv. Dohodou z Velkého pátku.

32 Na základě Dohody z Velkého pátku, podepsané 10. dubna 1998, byly ustanoveny Výkonný výbor (*Executive*) a Shromáždění (*Assembly*) jakožto nejvyšší orgány Severního Irsku a byly stanoveny zásady spolupráce mezi severem a jihem Irsku a principy britsko-irských vztahů. Dohoda stanovila vyváženou a vzájemně odsouhlasenou definici ústavního statutu Severního Irsku, založenou na principu souhlasu, a způsob, jakým by se tato definice mohla v budoucnu změnit. Obyvatelé jak jižní, tak severní části ostrova o dohodě hlasovali v samostatných referendech v květnu 1998 a převážnou většinou hlasů ji schválili. Dohoda z Velkého pátku obsahuje tři pilíře.

První z nich se týká zřízení Shromáždění a Výkonného výboru v Severním Irsku za účelem sdílení moci zvolenými politickými stranami. Jako sídlo Shromáždění byl vybrán Stormont nedaleko Belfastu.

Druhým bodem bylo vytvoření Ministerské rady severního a jižního Irsku (*North South Ministerial Council*) s cílem rozvíjet spolupráci mezi oběma částmi země.

Třetí pilíř pak představovalo ustavení Britsko-irské rady (*British-Irish Council*), jejímž úkolem je podpora vzájemných vztahů mezi Irskem a Británií.

Klíčovým aspektem smlouvy je „princip souhlasu“, který je vyjádřen následovně:

„Právo na sebeurčení mohou uplatnit jen sami obyvatelé Irsku na základě dohody mezi oběma částmi ostrova a bez zásahů z vnějšku, a to prostřednictvím svobodného a současně poskytnutého souhlasu severního a jižního Irsku, s cílem dosáhnout sjednocení Irsku, přičemž toto právo musí být uplatněno v souladu s takovou dohodou a se souhlasem většiny obyvatel Severního Irsku.“

Dohoda z Velkého pátku byla do značné míry naplněna, až na několik málo aspektů. Vládu nad Severním Irskem v současnosti plně vykonává severoirské Shromáždění. Spolupráce v rámci Ministerské rady severního a jižního Irsku pokračuje a přináší prospěch oběma stranám. Britsko-irská rada zřídila trvalý sekretariát v Edinburghu, jehož úkolem je koordinace spolupráce mezi všemi částmi ostrovů.

Britsko-irské vztahy a mírový proces

Za posledních třicet let se změnil kontext, v jehož rámci irská vláda naplňuje své cíle v souvislosti s mírovým procesem v Severním Irsku. Britsko-irské vztahy jsou mnohotvárné a jsou ovlivněny historickými souvislostmi, geografickou blízkostí i silnými ekonomickými vazbami. Oba ostrovy jsou vzájemně propojeny širokou sítí osobních kontaktů – řada Irů žije a pracuje v Británii a naopak. Britsko-irské vztahy se vyvíjejí směrem k hlubšímu porozumění a uznání sdílených zájmů téměř na všech úrovních.

Premiéři Velké Británie a Irska David Cameron a Enda Kenny

34 Ve dnech 17. – 20. května 2011 přicestovala na státní návštěvu do Irska královna Alžběta II. V rámci programu se úspěšně podařilo propojit historii, obchodní otázky i téma irské společnosti a zdůraznit silné partnerství, které dnes mezi Británií a Irskem panuje. Mezi hlavní body akce patřilo kladení věnců v Zahradě vzpomínek (*Garden of Remembrance*) a u památníku válečným obětem *Irish War Memorial Garden* a rovněž projev královny Alžběty II. pronesený u příležitosti státní večeře. Královna jej zahájila irsky a zdůraznila potřebu smíření a „schopnosti vzdát úctu minulosti, avšak nenechat se jí vázat“. Rovněž prohlásila, že „při zpětném pohledu do minulosti jsou všem zřejmé věci, které bychom si dnes přáli udělat jinak anebo je nedělat vůbec.“

Britsko-irská rada pokračuje v naplňování svých úkolů a posiluje spolupráci mezi všemi osmi správními jednotkami ostrovů. Od znovuoobnovení institucí v roce 2007 se plenární zasedání rady koná dvakrát ročně.

Mezinárodní podpora mírového procesu

Přínosem pro mírový proces v Severním Irsku vždy byla široká podpora mezinárodního společenství, včetně partnerů z EU, USA, Kanady, Austrálie, Nového Zélandu i dalších zemí. Tato podpora zahrnovala jak politickou podporu vyvíjejícího se mírového procesu, tak i praktickou pomoc v oblastech, jako je obnova ekonomiky a usmíření napříč celou společností, a to i prostřednictvím Mezinárodního fondu pro Irsko a evropských Programů pro mír a smíření v Severním Irsku a šesti hraničních hrabstvích Irska. Irská vláda se rovněž zavázala, že se kdykoli ochotně podělí o zkušenosti z mírového procesu s ostatními zeměmi, bude-li to přínosné.

Online

Ministerstvo zahraničních věcí a obchodu:	www.dfat.ie
Úřad pro Severní Irsko:	www.nio.gov.uk
Shromáždění Severního Irska:	www.ni-assembly.gov.uk

Královna Alžběta II. na státní návštěvě v Irsku.

Místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí a obchodu Eamon Gilmore jako předseda 19. zasedání Ministerské rady OBSE.

OSCE

ÉIRE 2012 IRELAND

19th OSCE

Ministerial Council

Dublin, 6 - 7 December 2012

Secretariat

Chairperson-in-Office

Troika Ire

Mezinárodní vztahy

37

Zahraniční politika

Jak uvádí irská ústava, Irsko podporuje ideál míru a přátelské spolupráce mezi národy, založený na mezinárodních principech spravedlnosti a etiky. Z tohoto přesvědčení vychází i irská zahraniční politika.

Jako malý stát ve světě, jenž se neustále mění, je Irsko jednoznačným zastáncem kolektivního přístupu v oblasti mezinárodních vztahů a bezpečnosti, přičemž klíčovým dokumentem je v tomto směru Charta OSN. Mezi hlavní principy, z nichž tento postoj vychází, patří respekt vůči lidským právům a základním svobodám, demokracie a princip právního státu. Tyto hlavní cíle se Irsko snaží naplňovat ve spolupráci se svými regionálními a bilaterálními partnery a prostřednictvím členství v mezinárodních organizacích, především OSN a Evropské unii.

OSN

Irsko se stalo členem Organizace spojených národů (OSN) 14. prosince 1955. V rámci OSN usiluje o podporu účinných mezinárodních opatření v souvislosti s řadou globálních otázek, jako je odzbrojení, mírové úsilí, lidská práva a všeobecný rozvoj. Během svého posledního působení v Radě bezpečnosti OSN v letech 2001–2002 potvrdilo Irsko svou dlouhodobou snahu přispívat ve spolupráci s ostatními členskými státy ke světovému míru a bezpečnosti. Konkrétním výsledkem tohoto úsilí je trvalá účast irských obranných a policejních sil na mírových operacích OSN již od roku 1958 a rovněž rozsáhlá finanční podpora fondů a programů OSN ze strany Irska. Irsko je také významným podporovatelem Mezinárodního trestního soudu, který mezinárodní společenství zřídilo prostřednictvím Římského statutu v roce 1998. V listopadu 2012 bylo Irsko poprvé zvoleno členem Rady OSN pro lidská práva, a to pro období 2013–2015. Země aktivně podporuje úsilí Rady zaměřené na podporu a ochranu lidských práv na celém světě.

Členství v Evropské unii

Dne 1. ledna 1973 vstoupilo Irsko do Evropského hospodářského společenství (EHS) a aktivně se podílelo na procesu utváření dnešní Evropské unie (EU). Členství v EU je pro politiku irské vlády klíčové a tvoří centrální rámec pro naplňování cílů irské zahraniční politiky. Toto členství vychází z přesvědčení, že EU je pilířem politické a ekonomické stability v Evropě.

V současné době slaví Irsko již 40. výročí svého vstupu do Evropské unie. Toto výročí připadlo na první polovinu roku 2013, kdy země již posedmě předsedá Radě Evropské unie. Jako předsednický stát si Irsko klade za cíl činit skutečná, pozitivní rozhodnutí za účelem podpory ekonomické obnovy a sociální soudržnosti v Evropě. Program irského předsednictví odráží přání všech zemí EU poučit se z ekonomické krize a zaměřit se na posílení konkurenceschopnosti, boj s nezaměstnaností a jejími příčinami a prosazování návrhů, které povedou k udržitelnému ekonomickému rozvoji a zaměstnanosti.

eu2013.ie

Místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí a obchodu Eamon Gilmore a předseda Evropské rady Herman Van Rompuy při převzetí předsednictví Rady EU.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

39

V roce 2012 Irsko poprvé předsedalo Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). OBSE, která sdružuje 57 států, je největší regionální světovou bezpečnostní organizací a chrání více než miliardu lidí. V průběhu svého předsednictví se Irsko zabývalo podporou lidských práv, internetové svobody či konceptu tzv. dobré správy (*good governance*) a bojem proti korupci. Rovněž v souvislosti s úsilím o řešení konfliktů v oblasti působnosti OBSE poskytlo své zkušenosti s budováním a udržováním míru na irském ostrově.

Irish Aid

Irish Aid je název oficiálního programu irské vlády zaměřeného na pomoc rozvojovým zemím, který probíhá pod záštitou ministerstva zahraničních věcí a obchodu. Oficiální program na pomoc rozvojovým státům v Irsku existuje již od roku 1974. Původně začínal s minimálními zdroji, avšak v roce 2012 dosáhl objem podpory již cca 639 milionů EUR. Irská vláda se řídí cíli OSN, které stanovují výdaje na oficiální pomoc rozvojovým zemím ve výši 0,7 % HDP.

Studenti základní školy Chifwani Primary School, Severní provincie, Zambie

Irové v zahraničí

V současnosti žije trvale mimo Irsko více než milion irských občanů, přičemž irského původu je na světě odhadem 70 milionů lidí. Nejvíce emigrantů vždy žilo v Británii a Spojených státech, významná irská komunita se však nachází i v Kanadě, Austrálii, na Novém Zélandu, v Argentíně a Jižní Africe.

Udržování a posilování vazeb s irskou diasporou patří dlouhodobě mezi vládní priority. V listopadu 2012 udělil prezident Michael D. Higgins poprvé zvláštní ocenění za zásluhy Irům žijícím v zahraničí (*Presidential Distinguished Service Awards for the Irish Abroad*). Jeho cílem je vyjádřit formální uznání irského státu osobám, které žijí v zahraničí a jejichž činnost představuje trvalý a významný přínos pro Irsko, Iry v zahraničí či dobré jméno Irska na mezinárodní scéně.

V roce 2009 uspořádala irská vláda první Globální irské ekonomické fórum (*Global Irish Economic Forum*) jako setkání významných osobností irského původu, jež žijí v zahraničí či jsou s Irskem jinak spojeny. Cílem tohoto setkání byla diskuze ohledně možných forem spolupráce mezi domácími Iry a jejich krajany žijícími v zahraničí na celkové ekonomické obnově země. Jedním z klíčových výsledků fóra bylo zřízení Globální irské sítě, složené z více než 350 vlivných osobností spojených s Irskem z téměř 40 zemí. Tato síť je pro Irsko nesmírně cenným zdrojem mezinárodních zkušeností. V pořadí druhé Globální irské ekonomické fórum pak proběhlo v roce 2011.

V téže roce vláda poprvé udělovala Certifikát irského dědictví (*Certificate of Irish Heritage*), aby tak formálně ocenila pevný a trvalý vztah oceněných k Irsku.

Irská vláda rovněž zřídila program podpory emigrantů, zastřešený ministerstvem zahraničních věcí a obchodu. Tento program nabízí finanční podporu dobrovolným organizacím i irským sdružením působícím v oblasti poskytování služeb lidem irského původu. Vzhledem k tomu, že se zaměřuje na nejzranitelnější skupinu obyvatel, významně přispívá ke zlepšování životních podmínek irských emigrantů, zejména ve Velké Británii a v USA.

Irský premiér Enda Kenny při setkání s prezidentem USA Barackem Obamou v Dublinu.

Online

Ministerstvo zahraničních věcí a obchodu:	www.dfat.ie
Irish Aid:	www.irishaid.gov.ie
Irské předsednictví Rady EU:	www.eu2013.ie
Stránky EU:	www.europa.eu
Globální irská síť/Globální irské ekonomické fórum:	www.globalirishforum.ie
Certifikát irského dědictví:	www.heritagecertificate.com

Megaceros Hibernicus

Umění a kultura

43

Irská kultura

Irská kulturní minulost i současnost je velice bohatá. Tradiční folklór, který se odráží i v dílech prvních irských básníků, nabízí barvitou směs mytických a historických příběhů. Z nich čerpalo také mnoho moderních irských autorů.

Irský jazyk

Irsky hovořila převážná část lidu až do počátku 19. století. V roce 1891 však již většina obyvatel Irska hovořila pouze anglicky. Irština patří mezi jazyky keltského původu a je příbuzná se skotskou gaelštinou, velštinou a bretonštinou. Od vyhlášení nezávislosti Irska je používání irštiny aktivně podporováno státem a irština je hlavním úředním jazykem. Druhým úředním jazykem je v Irsku angličtina.

Podle nejnovějších údajů uvádí 41 % všech dospělých v Irsku, že irský jazyk ovládají. Irsky se ve větší míře hovoří v oblastech, které se nacházejí především podél západního pobřeží a jsou známy pod označením *Gaeltacht*. Podpora kultury, společnosti a ekonomiky oblasti *Gaeltacht* je v kompetenci Ministerstva pro umění, kulturní dědictví a *Gaeltacht*, a to prostřednictvím *Údarás na Gaeltachta* (Úřad pro *Gaeltacht*). Používání irštiny jako národního jazyka na území ostrova podporuje a prosazuje Irská jazyková agentura (*Foras na Gaeilge*). Irský jazyk je hlavním předmětem na základních i středních školách a neustále roste počet škol, které nabízejí vzdělání pouze v irštině (*Gaelscoileanna*). Irsky vysílá rozhlasová stanice *Raidió na Gaeltachta* a televizní kanál *TG4*. K 1. lednu 2007 se irština stala 23. úředním jazykem Evropské unie.

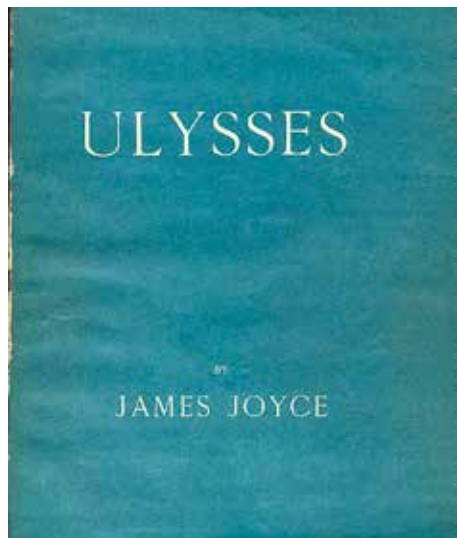
Irská literatura a divadlo

Irští spisovatelé významně přispěli k rozvoji světové literatury, a to jak v podobě děl psaných v irském, tak i anglickém jazyce. První písemné památky v irštině pocházejí ze 6. století. V 17. století došlo k ukončení galské nadvlády a současně i tradice podpory básníků ze strany aristokracie. Irští spisovatelé začali ve svých dílech tuto mizející éru zaznamenávat. V průběhu 18. a 19. století psali duchovní, učitelé a básníci i nadále irsky. Mezi nejznámější básníky tohoto období patřil Brian Merriman (1747–1805), autor hojně překládaného díla *Cúirt an Mheán Oíche* (Půlnoční soud). Ve 20. století přiblížili irskou literaturu evropským vlivům spisovatelé, jako byl Patrick Pearse (1879–1916) či Pádraic Ó Conaire (1882–1928). K významným irským spisovatelům moderní doby patří například Liam Ó Flaitheartaigh (1896–1984), Mairéad Ní Ghráda (1896–1971), Máirtín Ó Cadhain (1906–70), Máirtín Ó Direáin (1910–88), Seán Ó Ríordáin (1916–77), Michael Hartnett (1941–99), Críostóir Ó Floinn (nar. 1927), Gabriel Rosenstock (nar. 1949), Liam Ó Muirthile (nar. 1950) nebo Nuala Ní Dhomhnaill (nar. 1952).

Pokud jde o anglicky psanou literaturu, patří mezi nejznámější autory bezpochyby satirik Jonathan Swift (1667–1745), autor *Guliverových cest* (1726), nebo Oscar Wilde (1854–1900), jehož divadelní hry, próza i poezie dodnes oslovují diváky a čtenáře na celém světě. Z Irska rovněž pocházel dramatik a romanopisec George Bernard Shaw (1856–1950) či básník a dramatik William Butler Yeats (1865–1939). Díla obou těchto laureátů Nobelovy ceny byla rovněž

Oscar Wilde

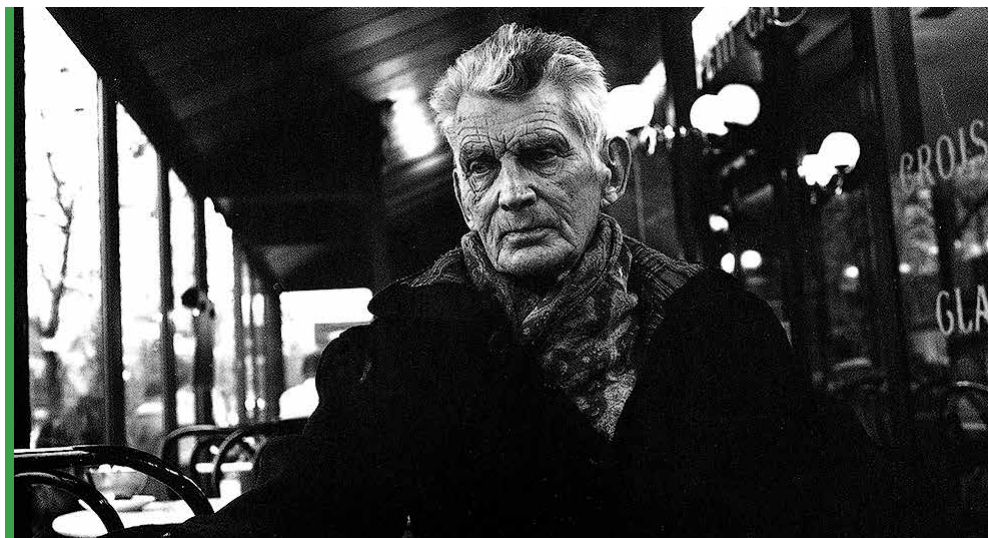
Odysseus Jamese Joyce

inspirací pro moderní renesanci irské literatury. Za jeden z nejlepších románů všech dob je považován *Odysseus* (1922), průkopnický modernistický román Jamese Joyce (1882–1941). Joyce inspiroval satirika Briana O'Nolana (Flanna O'Briena) (1911–66), který psal také irsky. Z tradice modernismu rovněž vycházel nositel Nobelovy ceny Samuel Beckett (1906–89), jehož díla vznikla z velké části ve francouzštině. Beckettovo *Čekání na Godota* (1953) se stalo klasikou absurdního dramatu 20. století.

Jedním ze zástupců básnické generace po Yeatsovi byl Patrick Kavanagh (1904–67). Ten jako básník venkovského realismu inspiroval Seamuse Heaneyho, jenž za svou vizi „spásné úlohy poezie“ získal v roce 1995 Nobelovu cenu za literaturu.

S mezinárodním úspěchem se setkává i irská beletrie. V posledních letech získalo několik irských autorů Man Bookerovu cenu, mezi nimi např. v roce 2007 Anne Enright, v roce 2005 John Banville a v roce 1993 Roddy Doyle. Mezi nominovanými na tuto cenu byli také Colm Tóibín (1999, 2004 a 2009), Sebastian Barry (2008) či Emma Donoghue (2010). V roce 2009 získal za svůj román *Co svět světem stojí* americkou Národní knižní cenu Colum McCann.

Na mezinárodní divadelní scéně působí irské divadelní společnosti, jako jsou Abbey, Druid či Gate. Ty se svými produkcemi pravidelně cestují do zahraničí nebo naopak na svých domovských scénách hostí soubory z různých zemí světa.

Samuel Beckett

S nejranějším irským uměním se můžeme setkat v podobě rytin, které jsou součástí megalitických památek z doby 3500 let př. n. l. Vrchol keltského umění představují liturgické knihy, například evangeliáře z Durrow či Kellsu. Od 9. století se do irského umění vmísily vikingské, románské a gotické vlivy, jejichž výsledkem jsou například kamenné kříže (*High Crosses*), bohatě zdobené rytinami.

V polovině 17. století došlo v Irsku k rozmachu výstavby veřejných budov, a tak zde vzkvétala dekorativní umění, například zlatnictví, štukatérství či sklenářská výroba. Koncem 19. a počátkem 20. století se prosadili irští malíři, jako byli William Leech (1881–1968), Walter Osborne (1859–1903), John Lavery (1856–1941) či Roderic O'Connor (1860–1940), jejichž vzorem byli francouzští impresionisté. Přechodem od impresionismu k expresionismu je charakterizováno dílo Jacka B. Yeatse (1871–1957), který své současníky v oboru výtvarného umění převýšil stejně, jako tomu bylo u jeho bratra, básníka W. B. Yeatse, na poli literárním.

Jack B. Yeats (1871–1957), obraz *The Liffey Swim*, 1923

V duchu abstraktního expresionismu dále tvořili další umělci, například Louis le Brocquy (1916–2012), Norah McGuinness (1901–80) či Patrick Scott. K zástupcům výrazného expresionistického hnutí, které se v Irsku objevilo koncem 20. let 20. století, patřili Brian Maguire, Eithne Jordan, Michael Mulcahy, Michael Cullen, Dorothy Cross nebo Alice Maher.

Pro sochařství 19. století byl charakteristický heroický, monumentální styl, jak dokazují sochy Olivera Goldsmitha a Edmunda Burkeho poblíž dublinské Trinity College, jejichž autorem je John Henry Foley (1819–1874). Tato tradice přetrvala až do 20. století. Průkopníky použití nových technik odlévání soch a propagátory irského lidového sochařství se následně stali Oisín Kelly (1915–81), Seamus Murphy (1907–74) a Hilary Heron (1923–77). Soudobé sochařství nabízí větší míru abstrakce a vtipu, což lze vidět na různorodých dílech autorů, jako jsou Edward Delany (1930–2009), John Behan, Michael Warren, Eilís O’Connell, Kathy Prendergast či Eileen MacDonagh.

Online

Ministerstvo pro umění, kulturní dědictví a Gaeltacht:	www.ahg.gov.ie
Kultura v Irsku:	www.cultureireland.gov.ie
Údarás na Gaeltachta:	www.udaras.ie
Irská rada pro umění:	www.artscouncil.ie
Irská rada pro řemesla:	www.ccoi.ie
Irská agentura pro podporu literatury:	www.irelandliterature.com

Vezmeme-li v úvahu velikost Irska, dosáhli irští architekti významného vlivu na světovou architekturu, a to jak z historického hlediska, tak v současnosti.

Irsko patří k zemím s nejdelsí historií krajiny utvářené člověkem – zdejší známé megalitické hrobky pocházejí již z doby kolem roku 3500 př. n. l. Mezi tyto památky patří dolmeny a tzv. chodbové hroby, jako je například Newgrange v hrabství Meath. V průběhu doby železné (po roce 500 př. n. l.) byly budovány velké kamenné pevnosti kruhového tvaru, umístěné obvykle na vyvýšených místech, jako je například Dun Aengus na Aranských ostrovech. K dalšímu rozkvětu irské architektury došlo v době raného křesťanství. V této době vznikly kulaté věže (*Round Towers*), například Glendalough či Clonmacnoise, které nenajdeme nikde jinde než v Irsku a které se řadí k nejdůležitějším klášterním památkám. Snad nejpůsobivější zachovanou památkou z doby raného křesťanství je klášter Skellig Michael (cca 6.–8. st.) na ostrově Great Skellig v Atlantském oceánu, v minulosti obývaný irskými mnichy. Světovou proslulost si dále získala irská architektura z georgiánského období (1714–1830), kdy zde vznikla řada architektonických skvostů, mimo jiné i sídlo Castletown (1729)

Kámen u vstupu do hrobky Newgrange

v hrabství Kildare, vystavěné v palladiánském stylu, či neoklasicistní dublinská celnice (*Custom House*, 1791). Z této doby rovněž pocházejí elegantní georgiánské městské domy, velkorysá náměstí a zalesněné parky. Mnoho úctyhodných architektonických děl najdeme v univerzitním areálu dublinské Trinity College, například Starou knihovnu (*Old Library*, 1712) či dům postavený pro někdejšího děkana Trinity College (*Provost's House*, 1759). V 18. a 19. století přispěli irští architekti k vybudování řady významných staveb v zahraničí. Například v roce 1792 zvítězil James Hoban (1758–1831) v soutěži o návrh stavby Bílého domu pro amerického prezidenta George Washingtona.

Jednou z nejznámějších architektek počátku 20. století byla průkopnice modernismu Eileen Gray (1878–1976). V Paříži, kde žila, se zabývala navrhováním nábytku a známý je rovněž její dům E1027 v Roquebrune-Cap-Martin. Řadu legendárních návrhů nábytku vytvořených Eileen Gray má ve svých sbírkách Irské národní muzeum (*National Museum of Ireland*). Práce irských architektů dnes mění tvář velkoměst na celém světě, od Evropy po Čínu či Jižní Ameriku – na benátském bienále architektury v roce 2012 získal ateliér Grafton Architects Stříbrného lva za svůj návrh nového univerzitního kampusu v Limě.

Dveře domu v georgiánském stylu, Dublin

Glucksman Gallery v Corku,
návrh: O'Donnell & Tuomey

Hudba je a vždy byla významnou součástí irské kultury, od tradičního hudebního doprovodu a zpěvu balad na oslavách a pohřbech až po irský tanec, který je dodnes živou součástí irské kultury na celém světě. V raných dějinách země byla nejdůležitějším nástrojem harfa. Jedním z prvních irských skladatelů, jehož dílo přetrvává dodnes, byl Turlough O'Carolan (1670–1738), slepý harfista a jeden z posledních představitelů starobylé bardské tradice.

V Irsku se rovněž etablovala klasická hudba v podobě, jak ji utvářeli skladatelé z ostatních evropských zemí. Dublin 18. století byl významným hudebním centrem – jako místo pro premiéru svého oratoria Mesiáš si jej v roce 1742 zvolil skladatel G. F. Händel. Tradiční irská hudba ve 20. století inspirovala moderní skladatele, jako byl například Seán Ó Riada (1931–71).

Tradiční irská hudba je dnes populární v řadě zemí díky vlivu nejrozličnějších formací, jako jsou Clannad, Enya, The Chieftains, The Dubliners, Altan, Dervish, Lúnasa či Anúna, které tvoří v moderním kontextu, aniž by se vzdávaly původních hudebních tradic. To nejlepší z irské písňové tradice, hudby a tance v sobě spojuje projekt *Riverdance* s hudbou Billa Whelana.

K rozvoji a zachování tradice irské hudby a tance významně přispívá nezisková kulturní organizace *Comhaltas Ceoltóirí Éireann*, která má stovky poboček na nejrozličnějších místech světa.

Skupina tradiční irské hudby Altan

V Irsku působí tři plnohodnotné profesionální orchestry – největší z nich jsou Národní symfonický orchestr RTÉ a Irská národní opera (*National Opera Company*).

Irsko se rovněž významně zapsalo do historie rocku – celosvětovou popularitu si získali U2, Rory Gallagher, Thin Lizzy, The Boomtown Rats/Bob Geldof a The Pogues a v poslední době také skupiny jako The Cranberries, Snow Patrol či The Frames nebo vycházející hvězdy jako například The Script či Two Door Cinema Club. Pokud jde o autorské písničkáře, světový úspěch si vydobyl zejména Van Morrison a na mezinárodním hudebním poli se daří i dalším osobnostem, jako jsou například Paul Brady, Christy Moore či v poslední době Damien Rice nebo Lisa Hannigan. Ani v oblasti popu nezůstává Irsko pozadu – irské skupiny Boyzone či Westlife již celosvětově prodaly desítky milionů alb.

Národní koncertní síň v Dublinu

Filmy v Irsku vznikaly již od dob, kdy v roce 1897 na Sackville Street (dnešní O'Connell Street) natáčeli bratři Lumiérové. Na začátku 20. století působil v Hollywoodu režisér němých filmů Rex Ingram, narozený v Dublinu. V roce 1910 americký režisér Sidney Olcott natočil v New Yorku a v hrabství Kerry film *The Lad from Old Ireland*, který se tak stal vůbec prvním filmem natočeným na dvou kontinentech.

Za posledních sto let vznikl v Irsku nespočet amatérských filmů, filmových týdeníků a dokumentů. Nejvýrazněji se do povědomí diváků zapsal dokument *Mise Éire* (1960) v režii George Morrisona. Až v 70. letech 20. století ovšem přišla nová vlna originálních irských hraných filmů, která nabídla pozoruhodnou alternativu k obrazu Irska, jak jej vykreslovaly zahraniční snímky. V posledních deseti letech filmový průmysl v Irsku významně roste, a Irsko je tak nyní známo nejen svým divadlem a literaturou, ale i filmovými talenty. Ve stopách Jima Sheridanana či Neila Jordana nyní kráčí filmařská generace, k níž patří jména jako Lenny Abrahamson, Conor McPherson, Martin McDonagh nebo Kirsten Sheridan.

Once

Zvedá se vítr

V posledních letech získaly irské filmy téměř všechna přední mezinárodní ocenění, mezi nimi Zlatou palmu z Cannes pro film *Zvedá se vítr*, berlínského Zlatého medvěda pro snímek *Krvavá neděle* či Zlatého lva, kterého v Benátkách vybojovaly *Padlé ženy*. V rámci cen Independent Spirit Awards získal trofej za nejlepší zahraniční film snímek *Once*, ocenění CICAIE bylo v roce 2007 na festivalu v Cannes uděleno snímku *Garáž*. Dvakrát do Irska v nedávné době putoval Oskar za nejlepší krátký film, a to za snímky *Six Shooter* v roce 2006 a *Pobřeží* v roce 2012.

Online

Divadlo Abbey Theatre:	www.abbeytheatre.ie
Národní koncertní síň:	www.nch.ie
Irské muzeum moderního umění:	www.imma.ie
Irská národní galerie:	www.nationalgallery.ie
Irská národní knihovna:	www.nli.ie
Irské národní muzeum:	www.museum.ie
Knihovna Chestera Beattyho:	www.cbl.ie
Bord Scannán na hÉireann:	www.filmboard.ie

Mezi nejpopulárnější patří tradiční irské sporty, jako je galský fotbal, hurling a camogie, které se hrají prakticky jen v Irsku nebo v rámci irských komunit v cizině. Mistrovství v těchto sportech, pořádaná pro obě části Irska společně, v letních měsících lákají davy fanoušků a vrcholí finálovými zápasy na dublinském stadionu Croke Park.

K populárním sportům pro všechny věkové kategorie, od žáků po seniory, patří v Irsku fotbal. Irská reprezentace, hrající pod názvem *Republic of Ireland*, v posledních letech získala na poli mezinárodního sportu řadu úspěchů a těší se značnému zájmu fanoušků. Tým se třikrát – v letech 1990, 1994 a 2002 – kvalifikoval na mistrovství světa, přičemž nejlepšího výsledku dosáhl v roce 1990, kdy se dostal do čtvrtfinále. Dvakrát, v letech 1988 a 2011, se irská reprezentace probojovala do finále mistrovství Evropy. V Irsku je rovněž na mezinárodní, klubové i školní úrovni populární ragby. Tento sport zde zastřešuje unie IRFU (*Irish Rugby Football Union*).

Finálový souboj v rámci turnaje v hurlingu, Leinster.

Irsko se každoročně účastní ragbyového Poháru šesti národů, v němž celkem 11krát zvítězilo, naposledy v roce 2009. Pětkrát se irská reprezentace probojovala do čtvrtfinále mistrovství světa v ragby.

Vynikajícími výsledky se Irsko může pochlubit ve venkovních sportech, jako je střelba, rybářství a také jezdeckví, a to jak pokud jde o skokové závody, tak i dostihový sport. Irsko je celosvětově známo svým úspěšným chovem plnokrevníků.

Irské pobřeží dosahuje délky více než 3 000 kilometrů a nabízí i mnoho kilometrů vnitrostátních vodních cest. Proto zde mají dlouhou tradici veškeré lodní sporty a oblíbě se těší také další druhy aktivit spojených s vodou, jako je rybaření, jízda na vodních lyžích, kanoistika, windsurfing, potápění a plavání.

V Irsku najdeme více než 400 golfových hřišť. Golfových soutěží na mezinárodní úrovni se účastní amatérské týmy složené ze závodníků z obou částí Irska; mezi hlavní irské golfové turnaje na mezinárodním profesionálním okruhu pak patří

Irští medailisté z londýnské paralympiády v roce 2012.

Irish Open a Irish PGA Championship. V září 2011 na golfovém hřišti Killeen Castle Golf Resort v hrabství Meath proběhl turnaj profesionálních ženských golfových týmů Solheim Cup. Ryder Cup se v Irsku konal naposledy v roce 2006 a evropský tým v roce 2014 povede v turnaji Ir Paul McGinley. V letech 2010 a 2011 se skvěle dařilo golfistům ze Severního Irsku: Graeme McDowell, Rory McIlroy a Darren Clarke zvítězili ve třech hlavních turnajích – US Masters 2010, US Open 2011 a British Open 2011. McIlroy se navíc stal v roce 2012 vítězem US PGA a je v současné době považován za jednoho z nejlepších golfistů světa.

Irsko se rovněž může pochlubit bohatou sbírkou olympijských medailí – od dvou zlatých, které získal v letech 1928 a 1932 v hodu kladivem Pat O’Callaghan, až po londýnskou olympiádu, z níž si Irové odvezli celkem 5 medailí. Mezi nimi bylo zlato pro Katie Taylor v ženském boxu, který v Londýně slavil svou historickou premiéru. V období mezi těmito mezníky pro Irsko vybojovala olympijské medaile řada dalších vynikajících sportovců, jako byli Ronnie Delaney, Sonia O’Sullivan nebo Michael Carruth. Velký úspěch si Irsko připsalo rovněž na londýnské paralympiádě 2012, kde získalo 16 medailí, přičemž Michael McKillop (atletika) a Mark Rohan (cyklistika) získali každý po dvou zlatých.

V červnu 2003 hostilo Irsko Světové letní hry speciálních olympiád. Za touto největší sportovní akcí v historii Irska do země přicestovalo přes 7 000 sportovců ze 160 zemí světa.

Online

Irská sportovní rada:	www.irishsportscouncil.ie
Irská fotbalová asociace:	www.fai.ie
Irská ragbyová unie:	www.irfu.ie
Asociace galských sportů:	www.gaa.ie
Irská organizace pro závodní jezdeckví:	www.goracing.ie
Irská golfová unie:	www.gui.ie
Speciální olympiáda – Irsko:	www.specialolympics.ie
Irský olympijský výbor:	www.olympicsport.ie

Fotografie poskytli:

- 2 Fernando Carniel Machado / Thinkstock
- 4 Irský parlament (Oireachtas)
- 7 kpt. Vincenzo Schettini / Ministerstvo obrany
- 8 © National Museum of Ireland (Irské národní muzeum)
- 15 Paul Rowe / Educate Together
- 18 Trinity College Dublin
- 19 Dublin Port Company
- 20 Ministerstvo zahraničních věcí a obchodu
- 24 RTÉ / John Cooney
- 27 Maxwells
- 28 Irish Medical News
- 33 Press Association
- 35 Ministerstvo zahraničních věcí a obchodu
- 36 Ministerstvo zahraničních věcí a obchodu
- 38 Úřad irského premiéra
- 39 Irish Aid
- 41 Úřad irského premiéra
- 42 Sbírka Irského muzea moderního umění, dar – Gordon Lambert Trust, 1992.
- 45 © John Minehan
- 46 © National Gallery of Ireland (Irská národní galerie)
- 49 Denis Gilbert
- 50 Colm Hogan
- 51 Irská filmová rada
- 52 Irská filmová rada
- 54 Sportsfile / Stephen McCarthy
- 55 Sportsfile / Brian Lawless
- 56 Sportsfile / David Maher

Iveagh House,
sídlo Ministerstva zahraničních věcí a obchodu, Dublin
www.dfat.ie